

Tilvirkning af Kamme i Baiern. I mange Lande er Udbyttet af Værkfliden (Industrien), den drives nu paa Fabrik, som Ilaandværk eller som Husflid, meget stor, og den har altsaa paa denne Maade megen geografisk Betydning. Selv Tilvirkningen af Smaating kan være højt indbringende for et Land, og ingen Steds viser dette sig tydeligere end f. Ex. i *Baiern*; man har jo kun nodig at mindes, hvor meget den bayerske Værkflid, der omfatter Legetøjs- og Blyants-tilvirkningen, indbringer. I Aar holdtes i Nürnberg en bayersk Industri- og Kunstudstilling, der har givet et nyt Bidrag til „den lille Værkflids“ Vigtighed og som derved har vist, at et Lands Størrelse ingenlunde udelukker det fra i visse Retninger at staa paa lige Fod med Storstater eller endog at overgaa dem. Alle have længe vidst, hvilken høj Rang Nabobyerne Nürnberg og Fürth indtage ved deres Værkflid; men den nævnte Udstilling har sikkert først gjort det almindelig bekendt, at Tilvirkningen af Kamme staa paa saa højt et Trin. Dette fremgaar allerede af den Kjendsgjerning, at de to Byer tilsammen aarlig tilvirke næsten halvtredje Million Kamme. Disse Kamme have en Værdi af 1½ Mill. Kroner, og til dem bruges i det mindste 2—300 Centner Elfenben, 750,000 Horn og en halv Million Hove. Disse Tal ere allerede meget betegnende, og dog er Tilvirkningen af Kamme i det øvrige Land ingenlunde ringe; den bayerske Værkflidsstatistik for 1879 opgiver nemlig, at der i det hele i Landet er 333 selvstændige Fabrikanter af Kamme. Men hvorledes staa det til i Danmark med denne og lignende Industrier? maa man spørge. Ogsaa hos os kunde mange af de „småa Næringsveje“ trives udmærket godt. N.—p.

Kinas og Japans Hunde og Katte* frembyde Ejendommeligheder baade i Udseende og i den Brug, man gjør af dem. Af Hunde er der to Slags, som man især lægger Vind paa, nemlig Hunden, som spises, og Luxushunden.

Den første er korthaaret og enten hvid med laxegule Pletter eller sort og hvid; den opfødes med Ris og Mælk. Disse Hunde spises helst, medens de ere unge, og de bringes tilligemed Kattekillinger til Torvs i løstflettede Bambuskurve. Det er et smukt Syn at se disse nydelige Dyr lege med hverandre i Kurvene; imidlertid udsøge Kjøberne de lækreste af dem og levere dem uden Barmhertighed til Kokken, som dræber dem og skolder dem i kogende Vand. Saa snart de ere skoldede, blive Haarene skrabadet af med en Kniv, ligesom man hos os behandler en skoldet Gris. Efter at Kroppen er gjort ren, koges den og skæres i Smaastykker, som kunne tages med de i Kina almindelig brugte Spisepinde. Men førend man spiser Kjød, udblødes det godt i Soja og blandes sammen med Fiskekjød og Ris. Unge Hunde og Katte ere en af de rige Kinesere meget yndet Føde, og de fattige vrage heller ikke de gamle Hunde. Naar man vandrer ud i Egnene omkring Byerne, vil man af og til se Kinesere sysselsatte med at rengjøre og skolde døde Hunde. Det fremgaar heraf, at man i det yderste Østerland ikke har denne Forkjærlighed for Hunden, Menneskets tro Ledsager, som vi have, og som bringer os til at finde Nydelsen af Hundekjød modbydelig.

Luxushunden er den rige Mands Hund, baade Mandarinens og den japanesiske Adelsmands. Denne Hund er altid stor og hvid; den er meget braksnudet, og dens Øjne ere stærkt fremstaaende, omtrent ligesom paa den kinesiske Luxusfisk, Teleskopfisken, der nu ogsaa er almindelig i evropæiske Akvarier. I de store Byer møder man ofte rige Kinesere, spaserende Mandariner, med to eller tre af disse småa Hunde, som de holde i en Snor af rød Silke. Det er ved at knuse eller læmleste Hundens Snude, at Kineserne og Japaneserne frembringe den misdannede Stumpsnude, som de sætte saa megen Pris paa. Man borttager nemlig Hundehvalpens Næseben lige til Pandebenet, og naar Hvalpen er vænnet fra, faar den, for at Snuden kan vedligeholde den ønskede Form, kun Føde, der er anbragt under en Planke eller endog under

en Dør, imod hvilken det arme Dyr altsaa stadig maa rejse Snuden, naar det vil have noget at æde. Da Snuden derved stadig trykkes sammen, vedligeholder den sin kuriøse Form.

Der er endnu en tredje Slags Hunde, nemlig Vagthunden. Den har Udscende som en Ulv eller en Sjakal, dens Øren ere lige opstaaende og dens Haar ere stride og rejstes, naar den bliver vred. Denne Hund er meget kedsommelig for de fremmede, som den baade i og uden for Byerne uden Ophor forfølger med sin Gjøen. Den passer paa Boligerne; men den kjærtegnes aldrig af sin Herre. Dette er derimod Tilfældet med Kattene, som især Kineserne holde meget af. Man ser derfor ogsaa Kinesere i deres Butikker eller Boliger sidde Timer ad Gangen med en Kat i Skjød, der kjærtegnes af dem. I Japan ere Kattene mærkelige ved deres brogede Farver og ved deres afhuggede Hale; i Kina har man en særegen Slags Katte med Krølle paa Halen.

A. Feddersen.

De danske Byer i Sønderjylland efter Folketællingen den 1ste December 1880. Ved denne Tælling, hvis Udslag til Dels er offentliggjort i „Zeitsch. des königl. preussischen statistischen Bureaus“*), havde disse Byer følgende Folke-mængde:

Haderslev	8,000.	Tønder	3,600.
Aabenraa	6,200.	Sønderborg . . .	5,900.
Flensborg	31,000.		

Af de tyske Byer havde *Slesvig* 15,500, *Kappel* 2,700, *Eckernförde* 5,300, *Friedrichsstadt* 2,400, *Tönning* 3,400 og *Husum* 6,300 Indb. — Af Byerne i *Holsten* havde *Altona* 91,000, *Kiel* 43,600, *Neumünster* 11,600, *Rendsburg* 12,800 samt de to Forstæder til *Hamburg* *Ottensen* 15,400 og *Wandsbeck* 16,100 Indb.

Halligernes Undergang. Man plejer og med rette at opstille Sønderjyllands Vestkyst som et af de interessanteste Exempler paa de store Ændringer, der kunne ske som Følge af Havets Indvirkning paa en lav Kyst. Støttet paa gamle Beretninger og Kaart, er det jo ogsaa lykkedes at give et Kaart, der viser, hvorledes Kysten har set ud omtrent ved Aar 1240. Det Ødelæggelsesværk, som Vesterhavet med dets stærke Tidevand udfører ved Sønderjyllands Kyst, fortsættes stadig. I Følge Udregninger af Digekonstruktor *C. Bruun***) udgjorde det samlede Areal af de små, uinddagede Øer, som ligge i Nærheden af Pelworm og under et kaldes *Halligerne*, i Aaret 1802 7957 Tdr. Land, medens det 1859 kun udgjorde 5328 Tdr., saa at i 60 Aar over 2600 Tdr. ere gaaede tabte. Den samme Forf. har ogsaa med megen Omtanke udregnet, hvorlænge det vil vare, inden en af disse Halliger, Habel, næsten vil forsvinde; han faar nemlig ud, at denne Hallig, der 1859 udgjorde 82 Tdr. Land, i Aaret 1938 kun vil have 9 Tdr. Land tilbage. Om Størrelserne af de enkelte Halliger ved Aaret 1860 kan man faa Oplysning i *J. P. Traps* Beskrivelse af Slesvig***). Efter en Meddelelse i „Danevirke“ have Halligboerne nu indgivet Andragende til den tyske Regering om at maatte blive fri for at betale Grundskat. Man har af denne Grund foretaget nye Opmaalinger, og Udslaget deraf er, at de nævnte Øer siden 1875 have mistet ikke mindre end 1100 Dagslæt eller Demat (dette Maal, der bruges i Marsken, er noget mindre end en Tde. Land). Disse ejendommelige og mærkelige Smaaber gaa altsaa hurtigt deres Undergang i Møde.

Tinnets Udbredelse. Iblandt de Metaller, der allerede fra længst forsvundne Tider have været af overordentlig Vigtighed, maa man nævne Tinnet; man husker jo nok, at en Blanding af Kobber og Tin er Bronze, hvorimod en Blanding af Kobber og Zink er Messing, og at Bronzen er særkjendelig for Bronzealderen, medens Messinget først fremkommer i Jernalderen. Tinnet har tillige den Særegenhed, at det kun brydes faa Steder i Verden, og man fremhæver derfor stadig i Geograferne de vigtigste Findesteder derfor.

*) Ed. Renard. „Notice sur quelques animaux utiles de l'extrême orient.“ i Bulletin de la. Soc. d'acclimatation. 3e Série. S. 740.

*) Ergänzungsheft. IX. Berlin. 1882.

**) Slesvigske Provinsial-fortællinger. Ny Række. 3dje Bind. 1862. S. 207.

***) 1ste Bd. S. 207.

Den amerikanske Regering har i Følge *Revue géographique**) for kort siden offentliggjort forskellige Oplysninger om Tinudbyttets Størrelse. Tallene, som gives, ere vistnok nogle Aar gamle, thi de skrive sig fra Aarene 1877 eller 1878; men der er efter al Rimelighed ikke sket store Ændringer siden de nævnte Tidsrum. — Udbyttet af Tin om Aaret udgjorde fra:

Cornwall	10,000 Tons.
De engelske Besiddelser ved Malakka.	10,000 —
De hollandske Øer Banka og Billiton	7,000 —
Ny Syd-Wales	7,500 —
Queensland	3,0 0 —
Victoria	2,500 —
Tasmanien	8,000 —
Sachsen	25 —
Bøhmen	100 —

Som man ser af det foregaaende, kommer Hovedmassen af Tinnet i vore Dage fra det britiske Rige. Minerne i Cornwall have været navnkundige i meget gammel Tid**), og for 150 Aar siden frembragte de allerede 2,000 Tons om Aaret; men i den nyere Tid overflyves de langt af Minerne i Egnen ved Malakka, hvis Tin i Handelen gaar under Navnet „Bankatin“. Som man ser af Listen, udgjør dette Tin 17,000 Tons om Aaret. Og Minerne i Cornwall overflyves fremdeles af Avstralien, der er det tredje Hovedfindested for det værdifulde Metal; Minerne her frembringe tilsammen 21,000 Tons eller mere end Minerne ved Malakka. I tidligere Dage, da Evropæerne ikke kjendte noget til Minerne ved Malakka eller i Avstralien, havde Cornwall ikke andre Medbejlere end Sachsen og Bøhmen; men Udbyttet fra de sidst nævnte Steder er efterhaanden blevet mindre og er faldet fra henholdsvis 400 og 600 Tons i det 16de Aarhundrede til sin nuværende ringe Størrelse, 25 og 100 Tons.

Prisen paa Tinnet er i Tidernes Løb stegen overordentlig. I Aaret 1350 kostede det 200, 1650 550 og 1800 750 Kr. pr. Ton. I vore Dage kan Prisen sættes til 900 Kr. pr. Ton., og det britiske Rige faar alene derved en Indtægt af henad 40 Mill. Kr. om Aaret eller mere end Værdien af alt det Korn, som udføres fra hele Danmark.

Det er naturligvis ikke nødvendigt at sige, at denne Sum er meget lille imod, hvad „det forenede Kongerige“ indvinder ved et andet Mineral, nemlig Stenkullet. Den engelske Forening „Iron and steel institute“, der stiftedes i Aaret 1869 med det Formaal ved internationale Sammenkomster og paa anden Maade at fremme Forbindelsen imellem Repræsentanterne for Jærn- og Staaltilvirkningen samt for Industrier, der ere i Slægt dermed, har nylig holdt et Møde i Wien, og der fremkom her en Oplysning, som vistnok er paalidelig, om Kulproduktionen i Verdens vigtigste kulførende Lande. Af disse frembragte i Aaret 1880 Østrig-Ungarn 6, Belgien 14, Frankrig 18, Tyskland 42, de nordamerikanske Fristater 64 og Storbritannien 147 Mill. Tons; i dette sidste Land ere ogsaa over en halv Mill. Mennesker sysselsatte med Kultilvirkningen. Som man ser, er det ikke uden Grund, at man har kaldt Storbritannien „Stenkulspen“, og den Indtægt, som Landet faar af „den sorte Diamant“, kan regnes til 800 Mill. Kr. om Aaret.

Det er isvrigt rimeligt nok, at den Tid vil komme, da man skaffer sig Tin fra adskillige andre Steder i Verden; dette Metal

forekommer nemlig rundt om, saaledes f. Ex. i det spanske Landskab Galicien, i Californien, Peru og Bolivia. Spørgsmaalet om disse Findesteder har ikke alene økonomisk, men ogsaa kulturhistorisk Interesse; thi hvorfra kom det Tin, som f. Ex. hos os fandtes i Broncealderen? Man véd det ikke med Sikkerhed. — Det gaar ellers med Udbredelsen af Tinnet som med de øvrige Mineralier; man kan nok notere, at det findes paa de og de Steder i Verden, men om Love, hvorefter denne Udbredelse retter sig, er der ikke Tale, og en Mineraliernes Geografi hører derfor stadig til de fremme Ønsker. Helt anderledes stiller det sig derimod med Planternes og Dyrenes Geografi; thi for deres Vedkommende kan man til Dels opstille adskillige Momenter, hvorefter de ere fordelte, og man kan altsaa dér tale om Aarsag og Virkning. Der er imidlertid atter en stor Forskel paa Plante- og paa Dyregeografien. Da mangfoldige Planter udmærke sig ved deres Masse og andre fremtrædende Egenskaber, og da de tillige ikke skifte Plads, er det forholdsvis let at bestemme deres Udbredelse. Man kan ogsaa sige, at skjønt man kun kjender Planterne paa en forholdsvis ringe Del af Jorden og af disse atter nærmest kun de højere Planter, har man dog en ret god Oversigt over Planternes Udbredelse. Med Hensyn til Dyrene er det derimod kun Pattedyrene, Fuglene, Krybdyrene og Padderne og til Dels Insekterne, hvis Udbredelse er kjendt. Hele den øvrige Del af Dyregeografien staar i de fleste Punkter lige saa langt tilbage som de lavere Landplanter og Havplanternes Geografi.

Det ældste Kaart over Dsungariet. Hvert Aar, kan man gjerne sige, findes der i et eller andet Bibliotek et eller andet gammelt Kaart, hvis Tilværelse man ikke kjendte før og som dog har stor Interesse. Et nyt Eksempel herpaa er et Kaart over Dsungariet, der er fundet af Amanuensis *Aug. Strindberg* i Stockholm, den samme, der i det svenske geografiske Selskabs Tidsskrift for 1879 har skrevet om Strahlenbergs Kaart over Asien. „Göteborg. Hand. og Sjøfartstidn.“ har fra Strindberg faaet nogle Oplysninger om dette gamle Kaart, og derefter meddeles følgende:

Iblandt de Svenskere, der toges til Fange af Russerne i Slaget ved Poltava, var ogsaa *Johan Gustaf Renat*, Underofficer i Artilleriet; 1715 deltog han i den Expedition, som Oberstløjtnant Buchholz ledede og som havde til Formaal at grunde en Fæstning ved Irtsj og derefter at drage til Jarkand. Renat blev imidlertid fanget af Kalmukkerne og levede 16 Aar som Fange iblandt dem. Under sit Fangenskab underviste han Kalmukkerne i mange Ting; han lærte dem saaledes Bogtrykkerkunsten, samt at smelte Jærnmalm, saa at de støbte Kanoner og Kugler. Under sit Fangenskab gjorde han tillige mange større Udflugter, og han nedlagde sine Undersøgelser i et Kaart, som selv i vore Dage er meget tilforladeligt. Dette Kaart vakte i sin Tid en vis Opmærksomhed i Rusland og Sverige; men dets Tilværelse er senere gaaet i Glemmebogen, indtil Strindberg for et Par Aar siden i Linköpings Elementarlæroverks Bibliotek har fundet en Kopi deraf, udført 1738. Efter at Strindberg havde sendt denne Kopi til det geografiske Selskab i Skt. Petersburg, har dette nu udgivet Kaartet. Skjønt det lider af den Brist, at det ikke er grundet paa astronomiske Stedbestemmelser og at hele Kaartet ikke er udført i samme Maalestok, maa det regnes som det bedste Kaart over en stor Del af det indre Asien indtil det af *Klaproth* udførte Kaart, der udkom 1836.

*) 6me année. Nr. 77 & 78.

**) V. Schmidt. Smaaagttagelser fra Cornwall. Geogr. Tidskr. 5te Bd. 1881. S. 16.